

KOULU 3.0



**Verkko-opetusympäristö tietotekniikan ja
kuvataiteen opetuksen apuvälineenä**



OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN



Tampereen yliopisto
Hämeenlinnan normaalikoulu

eNORSSI

KOULU 3.0 – SOSIAALISEN MEDIAN OPETUSKOKEILUJA, OSAHANKE ”Verkko-opetusympäristö tietotekniikan ja kuvataiteen opetuksen apuvälineenä”

Osahankkeen kuvaus

Osahankkeessa kokeiltiin verkko-opetusympäristöä ja sen sosiaalisen median työkaluja osana tietotekniikan ja kuvataiteen opiskelua, vertaispalautetta ja itsearviointia.

Osahankkeen lähtökohdat

Osahanke toteutettiin peruskoulun 9. luokkien pitkässä valinnaisaineessa, oppiaineena tietotekniikka ja kuvataide. Opettajina toimivat muutaman oppitunnin välein vuorotellen kuvataiteen ja tietotekniikan opettaja sekä ajoittain myös kuvataiteen ja tietotekniikan opetusharjoittelijat. Opetusryhmä koostui 17 oppilaasta (5 tyttöä, 12 poikaa), jotka olivat 7. luokalla valinneet valinnaisaineekseen pitkän tietotekniikan. Valinnaisaineen opetus on jakaantunut 8. ja 9. luokalle siten, että 8. ja 9. luokalla on opetettu kummallakin 2 vuosiviikkotuntia, tasaisesti 2. ja 3. jakson ajan koulun viisijaksojärjestelmässä. Sosiaalisen median ja verkko-opetusympäristön hyödyntämiseen keskityttiin 9. luokan opetuksessa.

Osahankkeen suunnitteluvaihe

Osahankkeen suunnitteluvaiheessa tärkeässä roolissa toimi luonnollisesti valinnaisaineen kurssikuvaus:

Kurssin tavoitteena on tutustuttaa oppilaat monipuolisesti tietotekniikan eri mahdollisuuksiin opiskelu- ja ilmaisuvälineenä ja kehittää oppilaan taitoja tietokoneavusteisen julkaisemisen tekniikoissa. Kurssilla laajennetaan oppilaiden tietoja työvälinohjelmista ja kuvankäsittelystä sekä erilaisista digitaalisista medioista. Kurssin aikana oppilaat tutustuvat interaktiivisen www-materiaalin, multimedian, animaation ja/tai elokuvan ilmaisumahdollisuuksiin ja työvaiheisiin. Kurssilla perehdytään mm. www-sivujen ulkoasun ja muiden visuaalisten keinojen merkitykseen ja tarkoituksenmukaiseen käyttöön sekä tutkitaan digitaalista kuvailmaisua sekä tarkastellaan erilaisia kerronta- ja lajityyppejä. Kurssi toteutetaan tietotekniikan ja kuvataiteen yhteistyönä.

Oppilaat olivat 8. luokan aikana tutustuneet erilaisiin työvälinohjelmiin, kuvakäsittelyyn ja animaatioihin, joten 9. luokan sisällöt keskittyivät verkkosivuihin ja videokuvaukseen sekä videomateriaalin muokkaamiseen. Verkkosivujen toteutuksen ja videot tehtävien itsearvioinnin ja vertaispalautteen työkaluksi valittiin verkko-opetusympäristö, jotta muiden oppilaiden palautteet erilaisista opintojakson töistä saatiin kerättyä yhteen paikkaan ja samalla helposti palautteen saajien luettavaksi. Verkko-opetusympäristön käyttö mahdollisti myös erilaisiin sosiaalisen median työkaluihin, kuten wikipohjaiseen työskentelyyn ja blogien rakenteeseen ja käyttöön, tutustumisen. Verkko-opetusympäristöksi valittiin koulussamme kokeilukäyttöön otettu edu2.0-ympäristö (<http://www.edu20.org>). Kurssin sisältöjä suunnitellessa huomattiin, että opetus on mielekästä toteuttaa siten, että tutkittavia asioita opiskellaan usean oppitunnin ajan jatkuvina, hieman isompina harjoitustehtävinä tai tehtäväkokonaisuuksina. Tällöin merkittävään rooliin nousi

oppilaiden oman työskentelyn suunnittelu ja työskentelyn arviointi sekä työn aikana että työn jälkeen. Tämä yhdistettiin blogityöskentelyyn siten, että oppilaat kirjoittivat verkko-opetusympäristössä olevaan blogityökaluun säännöllisin väliajoin oppimispäiväkirjaa. Ajatuksena oli, että kurssin lopussa tehtävä oma projekti voisi myös hyötyä verkkoalustalla olevasta materiaalista.

Osahankkeen oppimisen tavoitteet

Oppilaiden tavoitteina oli lähinnä kokeilla verkkoalustaa muun opiskelun tukena sekä tutustua wikipohjaiseen työskentelyyn, blogien toimintaan ja saada laajempi kuva siitä, mitä sosiaalinen media voi olla. Koulussamme ei ole toistaiseksi ollut vastaavaa alustaa käytössä. Verkkoalusta liittyy sisällöllisesti valinnaisen tietotekniikan 9. luokan teemoihin. Lisäksi alustan avulla oli mahdollista saada harjoitusta keskimääräistä koulutyötä suuremman kokonaisuuden suunnittelemisesta ja toteuttamisesta.

Osahankkeen aikataulu

Osahanke oli kiinteä osa 9. luokan valinnaisaineen opetusta, jolloin osahankkeen toiminta oli jatkuvasti läsnä oppitunneilla. Opetus tapahtui aikavälillä 7.10.2010–27.1.2011 ja sijoittui lähes kokonaan tietokoneluokkaan. Oppilaiden kanssa käytettiin aluksi jonkin verran aikaa verkkoalustaan tutustumiseen, tämän jälkeen tiettyjen opintokokonaisuuksien yhteydessä varattiin oppituntien lopusta n. 5 min oman oppimispäiväkirjan kirjoittamiseen.

Opintojakson suunnitteluun ja toteutukseen osahankkeen kanssa kulunut aika ja työmäärä vastasivat samaa kuin vastaavan opintojakson opetus ilman osahanketta eikä erityistä lisätyötä tarvittu. Verkko-opetusympäristön sopivien työkalujen käyttöönotto ja esimerkiksi wikisivujen perustaminen vaati toki muutamia tunteja valmistelu-aikaa, mutta verkkoympäristön työkalut ja tulosten automaattinen tallentuminen helposti tarkasteltavaan ja arvioitavaan muotoon vastaavasti vapauttivat aikaa muuhun työhön.

Osahankkeen tekniset vaatimukset

Opetusryhmän käytössä oli – oppiaineen luonteesta johtuen – pysyvästi tietokoneluokka ja oppilaskone jokaiselle oppilaalle, joten osahanketta ajatellen mitään lisätarpeita ei ollut. Verkko-opetusympäristönä toimi kouluille maksuton Edu2.0-ympäristö. Apuna ei ollut mikrotukihenkilöä tai kollegoita kurssin opettajien lisäksi, osin siksi, että toinen kurssin opettajista on samalla tietokoneluokan ylläpitäjä.

Osahanke ja opetusharjoittelu/harjoittelijat

Kurssilla opetti sekä tietotekniikan että kuvataiteen opetusharjoittelijoita. He hyödynsivät omalta osaltaan edu20.org-alustaa mm. oppilaiden oppimispäiväkirjana. Harjoittelijoidenkin näkökulmasta alusta oli helppokäyttöinen ja oppilaiden ohjaaminen verkkoympäristössä toimimiseen oli melko ongelmaton.

Osahankkeen sovellettavuus muulle

Vastaavat työmuodot sopivat hyvin sekä nuoremmille että vanhemmille oppilaille ja opiskelijoille. Osahankkeen osia voisi hyvin käyttää muuallakin kuin tietotekniikan tai kuvataiteen opetuksessa, oli kyse sitten valinnaisaineesta tai pakollisesta aineesta. Nuorempien oppilaiden kanssa on toki kiinnitettävä vielä lisähuomiota oppilaiden ohjaamiseen eri verkko-opetusympäristön työkalujen käytössä ja ohjeistuksen on todennäköisesti syytä olla tarkempaa.

Mikä onnistui, mikä ei?

Oppimispäiväkirja blogipohjaisena ratkaisuna toimi hyvin. Oppilailla oli kootusti yksi paikka, johon kirjoitettiin sekä vertaispalautteet että itsearviointit. Selkeä etu oli se, että oppilaan kirjoittaessa oppimispäiväkirjaansa, hän näki myös aiemmat kirjoituksensa ja saman alustan puitteissa myös muilta oppilailta saamansa palautteen, silloin kun töitä oli esitelty. Välittömän ja näkyvän vertaispalautteen antaminen ja saaminen vaikutti motivoivan ja ilahduttavan oppilaita. Tällä tavoin monet yleensä luokkakeskusteluissa hiljaiseksi jäävät oppilaatkin pääsivät kertomaan mielipiteensä.

Kehityskohteeksi jäi se, että oppimispäiväkirjaa olisi voinut käyttää opintojaksossa tiheämmin ja yksityiskohtaisemmilla kysymyksillä. Yksi selkeä puute oli alustan käytön ”yksisuuntaisuus” eli siihen mitä sinne kirjoitettiin, ei juuri palattu myöhemmin. Haasteena oli myös muistaa varata riittävästi aikaa vastaamiseen ja patistella oppilaita vastaamaan laajemmin kuin 1-3 sanan vastauksilla (”emt”). Nyt hajonta oppimispäiväkirjatekstin laadussa jäi opintojakson puitteissa hyvin suureksi.

Wikityöskentely pääpuitteissaan toimi hyvin. Oppilaat saivat vapaasti valita aiheeseen jonkin tietokonepeligenren, joko esitellystä listasta tai itse keksien. He tutustuivat aiheeseensa verkosta tietoa etsien, keräsivät tietoa ylös tekstinkäsittelyohjelmaan ja kirjoittivat sitten tärkeimpiä asioita ylös wikialustalle. Tehtävässä korostettiin, että sama aihe saa tulla valituksi useaan otteeseen, jolloin yhden peligenren tekstiä muokkasi tyypillisesti muutama oppilas. Tiedon hakeminen toimi hyvin, mutta omin sanoin kirjoittaminen wikialustalle vaihtelevasti (osalla erittäin hyvin, osalla välttävästi). Yksittäisten oppilastekstien yhdistäminen samaan wikisivuun toimi oppilailla hyvin, joskin yhteisessä tekstin työstämisessä yhdistämisen jälkeen jäi luonnollisesti parantamisen varaa, kun työtapana ei vielä ole valtavan tuttu oppilaille.

Jälkikäteen ajatellen yhteiseen wikityöhön olisi kannattanut varata lisää aikaa, jotta pienryhmien muokkaamat tekstit olisi saatu yhdistettyä yhdeksi tekstiksi. Nyt aikataulusyistä työskentely jäi siihen, että pienryhmät saivat yksilötekstit yhdistettyä, mutta pienryhmien osallistuminen toisten pienryhmien tekstin muokkaamiseen, laajentamiseen ja kaikkien pienryhmien tekstien yhdistämiseen jäi toteuttamatta.

Kaikkiaan verkko-opetusympäristön käyttö oli positiivinen kokemus sekä kurssin opettajille että oppilaille. Oppilaat pystyivät lyhyellä ohjeistuksella toimimaan varsin näppärästi verkko-opetusympäristön sisällä (vaikutti siltä, että samankaltaisuudet vapaa-ajan ja viihdekäytön palveluihin, kuten facebookiin, harrastussivustoihin ja –portaaleihin, helpottivat työskentelyä). Opettajien osalta etuja tuli mm. siitä, että yhden oppilastunnukset riittivät kaikkeen työskentelyyn ja oppilaiden tuotoksia oli helppo tarkastella koulun tietokoneilta tai kotikoneelta, kun ne kerättiin alusta alkaen verkko-opetusympäristöön. Tämä myös helpotti opetusjärjestelyjä tallentamisen osalta.

Alun perin opettajien oli myös tarkoitus pitää omaa oppimispäiväkirjaa oppituntien jälkeen, mutta tämä tavoite jäi kaikessa kiireessä toteutumatta. Myös etukäteen suunniteltu digitaalinen portfolio oppilaiden eri harjoitustehtävien ja tehtäväkokonaisuuksien kokoamiseksi jäi tällä kertaa toteuttamatta aikataulun venymisen vuoksi. Tämä jäi lisäkehityskohteeksi seuraavalle opetuskerralle.

Kehitysideat jatkoa varten

Alustavasti on tarkoituksena käyttää samaa verkkoympäristöä uudelleen ensi vuonna kun vuorossa on seuraava vastaava 9. luokan pitkän tietotekniikan ryhmä. Tavoitteena on tehdä verkkoympäristön käytöstä vuorovaikutteisempaa. Esimerkiksi suunnitella tarkemmin alustalle tallennettujen tietojen/tehtävien jatkohyödyntämistä opintojakson aikana.

Yhteystiedot

Jani Kiviharju, jani.kiviharju@helsinki.fi

Hannele Parviala, hannele.parviala@helsinki.fi